

L'expressió de la causativitat en català i la desaparició del prefix *a-*

Elisenda Bernal, Carsten Sinner

Universitat Pompeu Fabra. Institut Universitari de Lingüística Aplicada
La Rambla, 30-32. Barcelona 08002

Humboldt-Universität zu Berlin. Institut für Romanistik
Dorotheenstr. 65. Berlin 10177
elisenda.bernal@upf.edu, carsten.sinner@rz.hu-berlin.de

Resum

En català, una de les possibilitats de formar verbs causatius és per mitjà de la derivació, ja sigui per sufixació (amb els sufixos *-ejar*, *-ificar* o *-itzar*), per conversió, o fins i tot a través de la prefixació. Un cas especial dins dels verbs formats per prefixació, el constitueix el prefix *a-* adjuntat a bases verbals no causatives. Ens proposem presentar les característiques dels verbs causatius formats amb aquest prefix, per tal de mostrar com la pèrdua de motivació del prefix n'afavoreix la substitució progressiva a favor d'una estructura sintàctica molt més transparent com és la de *fer* + infinitiu.

Paraules clau: verbs causatius, derivació, prefix *a-*.

Resumen

En catalán, una de las posibilidades de formar verbos causativos es mediante la derivación, ya sea por sufijación (con los sufijos *-ejar*, *-ificar* o *-itzar*), por conversión, o incluso a través de la prefijación. Un caso especial dentro de los verbos formados por prefijación lo constituye el prefijo *a-* adjuntado a bases verbales no causativas. En este trabajo nos proponemos presentar las características de los verbos causativos formados con este prefijo, con el fin de mostrar cómo la pérdida de motivación del prefijo favorece su substitución progresiva a favor de una estructura sintáctica más transparente como es la de *fer* + infinitivo.

Palabras clave: verbos causativos, derivación, prefijo *a-*.

Abstract

In Catalan, one of the ways to form causative verbs is to use derivation, whether by adding one of the suffixes *-ejar*, *-ificar* or *-itzar*, another is by conversion and a third is to add a prefix. Prefixation of *a-* is a very particular case of verb formation, as it converts the non-causative verb bases into causative verbs. In this article we discuss the characteristics of the Catalan verbs formed with the prefix *a-*. We analyse how the loss of the motivation of the prefix leads to its progressive substitution by the more transparent syntactic structure *fer* + infinitive.

Key words: causative verbs, derivation, prefix *a-*.

Taula de continguts

1. Introducció	4. La construcció <i>fer</i> + infinitiu
2. Característiques del prefix <i>a-</i>	5. Conclusions
3. Material analitzat i metodologia	6. Referències bibliogràfiques

1. Introducció

En català, de la mateixa manera que en castellà (veg. Varela i Martín (1999), Varela (2005)), per obtenir verbs causatius es poden formar verbs per mitjà d'altres recursos a partir de bases nominals i adjectives:

- per sufixació, a partir dels sufixos *-itzar*, en un nombre molt elevat de casos, i *-ificar*, molt menys productiu a causa de les fortes restriccions que imposa per a la seva

combinabilitat (veg. Bernal (2000)), com a *rendibilitzar*, *fertilitzar*, *solidificar*, *petrificar*;

- per conversió¹, com a *buidar*, *amorosir*,
- per prefixació,² per mitjà de prefixos com *a-*, *en-*, entre d'altres, com a *allargar*, *acovardir*, *acartronar*, *avergonyir*.

De manera més restringida, una altra possibilitat de formar verbs causatius és per mitjà del prefix *a-* afegit a verbs que no ho són, com ara succeeix amb *dormir* – *adormir*, *jeure* – *ajeure*. L'adjunció del prefix, doncs, suposa causar l'esdeveniment que expressa el verb de base: mentre que *dormir* expressa una activitat realitzada per un subjecte, *adormir* significa causar que algú realitzi aquesta activitat (Gràcia *et al.* (2000)). Des d'un punt de vista estrictament sincrònic, però, trobem molts casos en què no es possible determinar si hi ha un procés derivatiu entre ells, com succeeix amb verbs com *sortir* – *assortir* o *prendre* – *aprendre*. En d'altres casos, com ja adverteix Fabra (1956), la presència o absència del prefix no aporta cap canvi en el significat del verb, com a *calar* – *acalar*, *trossar* – *atrossar* o *sadollar* – *assadollar*. En aquest article, només tractarem aquells casos en què és possible establir la relació derivativa entre els dos verbs.

2. Característiques del prefix *a-*

Les gramàtiques tradicionals no aporten gaire informació sobre aquest prefix. Com ja hem dit, Fabra (1956) adverteix de l'absència de canvis en el significat en uns casos. Igualment, Badia (1962: § 346) classifica en dos grups “las modificaciones que implica la presencia o la ausencia del prefijo *a-* en los verbos”:

- a) modificació de la naturalesa verbal, en termes de transitivització de verbs intransitius: “*jeure* ‘estar tendido o tumbado’ (*jeure a la platja* ‘estar tendido en la playa’) (intransitivo) se convierte en *ajeure* ‘acostar’ (*ajeure el nen al bressol* ‘acostar al niño en la cuna’) (transitivo) y en *ajeure’s* ‘acostarse’, ‘tumbarse’ (*ajeure’s a l’herba* ‘tumbarse en la hierba’) (pronominal), [...]”;
- b) identitat del significat dels verbs, tot i que “la lengua escrita prefiere decididamente uno de ellos” i els classifica en dues columnes, en la primera de les quals apareix la forma que es considera més correcta.

¹ El fenomen de la conversió rep diversos noms, segons els autors i els enfocaments que es prenen (*habilitació*, *hipòstasi*, *derivació regressiva*, *derivació immediata*, *derivació zero*), així com també hi ha autors que classifiquen les terminacions *-ar* i *-ir* com a sufixos verbalitzadors, ja sigui des del punt de vista de la gramàtica tradicional (Marvà (1968)), com des d'anàlisis més teòriques (Mascaró (1986), Varela (1990)). En aquest treball, entenem conversió com el procés per mitjà del qual, sense recórrer ni a l'addició de formants a un radical ni a la combinació d'elements morfològics o lèxics es pot formar una nova paraula de categoria diferent a la del radical del qual parteix, amb restriccions quant a la classe gramatical de les bases i a la dels resultats: només és possible crear verbs a partir de noms (*sal* – *salar*) i d'adjectius (*alegre* – *alegrar*) i noms a partir de verbs (*reptar* – *repte*). Consulteu Rull (1998), Pena (1999) i Almela (1999), entre d'altres, per a una revisió més exhaustiva d'aquest procés de formació de paraules.

² De la mateixa manera que amb la conversió, hi ha diverses propostes de considerar aquests casos com a formacions parasintètiques, per tal com s'analitzen com a processos en què es dona simultàniament prefixació i sufixació, creant, per tant, estructures ternàries, del tipus [*en[vell]ir*] (vegeu Varela (1990), Alcoba (1993), Serrano-Dolader (1995), entre d'altres). No és ara la nostra intenció discutir l'estatus d'aquestes formacions, que requereixen d'un estudi molt més aprofundit, i adoptem la posició de Cabré (1988, 1994), com ja vam fer a Bernal (2000).

La nova *Gramàtica de la llengua catalana* que està elaborant l'Institut d'Estudis Catalans, tot i que l'apartat de formació de mots és força extens, del prefix *a-* només diu que “[com a prefix verbalitzador] també es pot adjuntar a verbs intransitius i donar com a resultat un verb transitiu o pronominal (de *jeure* s'obté *ajeure/ajeure's*; de *seure*, *asseure/asseure's*; de *semblar*, *assemblar-se*; etc.)”.

Hem de recórrer, doncs, a altres estudis de caire teoricodecriptiu per completar les característiques d'aquest prefix. A l'estudi citat de Gràcia *et al.* (2002: § 2.1.2.1.), en la descripció del prefix *a-*³ s'explica com:

- a) pel que fa a les propietats morfològiques, només pot adjuntar-se a bases amb estructura morfològica simple, motiu pel qual una forma com **arrebufar* seria considerada agramatical;
- b) pel que fa a les propietats argumentals, el prefix només es pot combinar amb bases verbals inergatives, amb un únic argument extern;
- c) pel que fa a les propietats aspectuals, les bases de les formacions amb aquest prefix són verbs atèlics, en concret activitats de durada indefinida, com és el cas de la majoria de verbs inergatius.

Des del punt de vista de l'estructura argumental, la derivació provoca la internalització de l'argument extern de la base (el verb inergatiu), que passa a ser l'argument intern del verb derivat. Així mateix, el verb derivat esdevé, des del punt de vista aspectual, tèlic (és a dir, amb un punt final la consecució del qual és necessària per poder afirmar que s'ha produït l'esdeveniment):

(1) El nen dorm vs. La mare adorm el nen

Tot i aquestes característiques, no tots els verbs morfològicament simples, d'un sol argument i atèlics, com podrien ser *tossir*, *plorar*, *riure*, tenen els derivats respectius amb el prefix *a-*:

(2) El nen tus vs. *La mare atús el nen

El nen plora vs. *La mare aplora el nen

Pel que fa a la productivitat del prefix *a-*, hem recorregut a les dades de l'Observatori de Neologia⁴: dels 29 verbs (39 ocurrences) que registra en el període comprès entre 1992 i 2004, 23 són verbs prefixats sobre bases nominals i adjectives, quatre, sobre bases verbals i en dos casos es tracta del prefix *a-* negatiu:

- a) verbs prefixats sobre bases nominals i adjectives: *abombar*, *acartonar*, *acodonyar*, *acompassar*, *afiligranar*, *aplatinar*, *apoltronar*, *aportuguesar*, *aprovençalar*, *apunkar*, *arrevistar*, *atemporalar*, *aterrassar*, *aturquesar*;
- b) prefix *a-* sobre bases verbals: *aconhortar*, *ametrallar*, *atemperar*, *atenallar*;
- c) prefix *a-* negatiu: *amoralitzar*, *anormalitzar*.

³ Ens centrem només en el cas del prefix *a-* adjuntat a bases ja verbals, que en el treball de Gràcia *et al.* (2002: 3-4) es correspon al prefix *a-* 7. El número que acompanya el prefix respon a la necessitat descriptiva de subdividir els afixos analitzats en diferents valors, sense que això pressuposi l'existència d'afixos homòfons diferents.

⁴ Dades extretes del Banc de dades de l'Observatori de Neologia de la Universitat Pompeu Fabra (consulta: desembre de 2005): <http://bobneo.iula.upf.edu/>.

Cal dir, però, que en cap dels casos de verbs prefixats sobre bases verbals el prefix en modifica ni les propietats sintàctiques ni la semàntica, sinó que, com es desprèn dels contextos de (3), es tracta només de variants formals:⁵

- (3) ...gràcies també a una part dels ciutadans que se senten *aconhortats* de viure “en la comunidad más rica de España”, com resen els eslògans oficials. (*El Temps*, 26/10/1998)

Dimarts, la façana de la seu de la gendarmeria a Vico (sud de l'illa) *va ser ametrallada* sense que hi hagués víctimes. (*Avui*, 21/08/2003)

Mashburn (50 p contra Memphis) i Wesley *ametrallen* nit rere nit els rivals, mentre que McGrady està més imparable que mai des que han traspassat al seu millor amic, Mike Miller. (*Avui*, 1/03/2003)

Doncs *atempera-me'l*, que se'n rumia una altra. (*Avui*, 28/04/1996)

De Joan Isaac, retornat puntualment per a gaudi de molts, fins a Lluís Llach, que colpeja sense pietat tantes i tantes consciències, amb Raimon com a paradigma, tots ells són la veu que ja no parla, el compromís que ja no ens lliga, potser la coherència que ja no ens *atenalla*. (*Avui*, 1/07/1999)

El prefix *a-* no es pot considerar, doncs, un prefix productiu en l'actualitat, i la seva capacitat derivativa amb nous verbs sembla tancada, fet que facilita, probablement, l'augment de les construccions parafràstiques de *fer* + infinitiu.

3. Material analitzat i metodologia

Una de les premisses de què partíem en aquest treball és que el prefix *a-* adjuntat a verbs és un sufix tan poc productiu (probablement per tota la sèrie de restriccions que hem exposat en el punt anterior) que els parlants no el reconeixen ni l'utilitzen amb propietat. Per tal de comprovar aquesta afirmació, vam decidir fer un petit experiment amb catorze verbs, dels quals:

- nou eren verbs derivats per mitjà del prefix *a-*, objecte d'estudi: *abaixar*, *acallar*⁶, *acréixer*, *adormir*, *ajeure*, *apujar*, *arrodonar*, *asseure*, *atardar*;
- dos eren verbs que, tot i ser formalment iguals als anteriors, no presenten diferències de significat respecte dels verbs de base: *acomplir* i *arrossegat*;
- tres eren verbs afegits per tal de desviar l'atenció: *apreuar*, *arrezerar* i *assegurar*, derivats a partir de substantius i adjectius.

En forma de taula, i per ordre alfabètic, vam passar aquests verbs als 22 alumnes d'un curs intensiu de suficiència de la delegació de Gràcia – Sarrià – Sant Gervasi del Consorci per a la

⁵ Variants que, probablement, són degudes més a la influència del castellà (existeixen els verbs equivalents *aconhortar* —en desús—, *ametrallar*, *atemperar* i *atenazar*) que no pas a la consciència d'altres doblats de verbs semblants.

⁶ Per bé que *acallar* no és un verb que aparegui repertoriat en cap diccionari català, és un verb ben format i que apareix en els corpus textuals consultats.

Normalització Lingüística⁷, nivell en què es tracta la formació de paraules en detall, així com també a dues professores de la mateixa delegació. Se'ls va demanar que exemplifiquessin cadascun d'aquests verbs, així com també se'ls donava l'opció d'afegir comentaris. El resultat va ser el següent:

verb	exemple correcte	exemple incorrecte o incomprensible	verb desconegut	verb identificat; sense sign.	observacions
abaixar	20	3	1		
acallar	18		4	2	
acréixer	4	5	13	2	
adormir	9				15 persones donen l'ús pronominal
ajeure	8	1	9	1	5 persones donen l'ús pronominal
apujar	18	2	2	2	
arrodonar		9	15		
asseure	4		2	1	17 persones donen l'ús pronominal
atardar	4	3	16	1	
acomplir	18		4	2	
arrossegar	24				
apreuar	3	4	17		
arrecerar	7	1	16		
assegurar	24				

Taula 1. Resultats

Com es pot observar, excepte en els casos dels verbs *abaixar*, *apujar* i, curiosament, *acallar*, en la resta, en un percentatge molt alt, no es dona un exemple correcte (4a), o bé s'indica directament que no es coneix el verb o que, tot i que es coneix, no s'utilitza mai (4b):⁸

(4a) El muntanyès va apujar la muntanya en tres hores. [A015]
S'ha produït un creixement de l'IPC. [ALC01]
La meua feina consisteix a assemblar metalls. [ALC12]

(4b) [*abaixar*] No l'utilitzo mai. [ALC10]
Aquest [*arrodonar*] te l'has inventat! [PRC01]
[*apreuar*] Ni el conec ni l'he fet servir mai. [PRC01]
[*acréixer*] El conec, però no l'he fet servir mai.
[*atardar*] És un castellanisme? [ALC06]

En alguns casos, però, alguns dels participants apunten la relació amb el verb de base, però dubten a l'hora d'atribuir-los el significat:

⁷ En concret, van participar els alumnes del curs SS-319, del segon quadrimestre del curs 2004-2005.

⁸ Entre parèntesis, apareixen codificats els participants: ALC identifica els alumnes (del 01 al 22) i PRC, les professores (01 i 02).

- (5) [*acallar*] No l'he fet servir mai. Deu ser alguna cosa de *callar*, però no ho sé. [ALC10]
 [*acréixer*] De *créixer*? [ALC22]
 [*atardar*] Derivat de *tardar*. [ALC20]

Destaca també, per altra banda, que en els casos d'*adormir* i d'*asseure* es donin exemples del significat pronominal, tot i que s'oferia com a punt de partida l'infinitiu sense el pronom. Finalment, s'observa com el verb *arrodolar* és totalment desconegut per part de tots els participants. Tanmateix, aquesta tendència entre les persones consultades es confirma en la consulta del Corpus Textual Informatitzat de la Llengua Catalana (CTILC) de l'Institut d'Estudis Catalans:⁹

	L	NL	total
abaixar	857	353	1.210
acallar	21	8	29
acréixer	60	159	219
adormir	1.488	238	1.726
ajeure	726	165	891
apujar	103	67	170
arrodolar	4	0	4
asseure	3.429	431	3.860
atardar	38	9	47

Taula 2. Freqüències absolutes (CTILC)

Les freqüències del CTILC són anàlogues a les respostes que vèiem a la Taula 1: en els casos dels verbs *adormir* i *ajeure*, en els 50 primers contextos que es poden visualitzar només 2 corresponen a l'ús causatiu del verb; en el cas d'*asseure*, no n'hi ha cap.

En definitiva: és clar que els verbs amb el prefix *a-* no són fàcilment recognoscibles pel que fa a l'estructura morfològica i la seva consegüent diferència semàntica respecte de la base *i*, sobretot, no són gaire usats espontàniament (cal tenir en compte que el CTILC és un corpus de textos escrits, literaris i no literaris, en què el control sobre la tria lèxica és molt més gran que no pas a la llengua oral). Aquests factors afavoreixen, en la nostra opinió, que aparegui el verb *fer* en els exemples per tal d'atribuir el significat causatiu al verb derivat amb el prefix *a-*, en què no actua, per als parlants, com a afix diferenciador:¹⁰

- (6) Li hem fet créixer el seu orgull! [ALC05]
 Cada any fa créixer els seus beneficis. [ALC09]

El nen ha aconseguit fer arrodolar el tornavís per terra.¹¹ [ALC05]
 Va fer arrodolar els nens a classe de gimnàstica. [ALC17]

Va fer acallar tothom de la sala. [ALC03]
 La va fer acallar amb un tret de pistola. [ALC06]

⁹ L correspon al subcorpus literari i NL, al no literari.

¹⁰ A Bernal (en premsa), un dels informants apuntava, a propòsit de l'equivalent català del verb anglès *to hang* en l'àmbit d'Internet, que "s'hauria de dir *carregar* o *apujar* arxius a una pàgina; *apujar* té el problema que ben pocs parlants distingeixen entre *pujar* i *apujar*."

¹¹ Tot i que el significat no acabi de ser el més adequat, és interessant observar l'estructura sintàctica utilitzada.

Fer acallar la manifestació. [ALC17]

Hem d'aconseguir entre tots fer acallar el soroll de les armes a l'Iraq. [ALC05]

Fes acomplir les regles. [PRC02]

Vull fer ajeure el gos, però no hi ha manera que em faci cas. [ALC05]

4. Les construccions amb *fer* + infinitiu

El verb *fer* es troba entre els verbs que tradicionalment es diuen *verba facendi*, o sigui, de causació, i les construccions amb *fer* + infinitiu constitueixen un dels diferents mitjans que té el català per expressar la causativitat. El verb *fer*, a diferència de molts d'altres, admet qualsevol tipus de subjecte (cf. Delbecque/Lamiroy (1999: 2002 § 32.3.1)) sobre la situació paralel·la del verb *hacer* en espanyol). *Fer* exigeix la no-identitat dels subjectes fins i tot a les construccions en que apareix de forma reflexiva:

- (7) El Pere es fa notar molt.
La Mireia es va fer regalar moltes coses.

Igual que l'adjunció del prefix, el verb *fer* a la construcció *fer* + infinitiu suposa causar l'esdeveniment que expressa el verb en infinitiu que acompanya: *menjar* expressa la activitat realitzada per un subjecte, *fer menjar* significa causar que algú mengi, o sigui, que realitzi l'activitat expressada pel verb.

En determinats contextos, les construccions de *fer* + infinitiu es prefereixen perquè altres expressions no hi semblen normals. Així, per exemple, sembla haver-hi una clara tendència a usar construccions factitives amb *fer* en lloc de les frases transitives directes quan hi ha un subjecte [- animat] interpretable com a causa i a les construccions amb determinats verbs de moviment, com es veu en els següents exemples del castellà extrets de Fernández López (1999-2005: s. v. *Kausative und Faktitive Konstruktionen / Las construcciones causativas*):

- (8a) ?La lluvia terminó la reunión.
La lluvia hizo terminar la reunión.
- (8b) *El fuego hierve el agua.
El fuego hace hervir el agua.
- (8c) El nivel del agua subió debido a las lluvias.
?Las lluvias subieron el nivel del agua.
Las lluvias hicieron subir el nivel del agua.

Amb subjectes [+ humà], aquestes construccions tenen un remarcament sentit de coerció, com es veu comparant els exemples següents de (9) i (10):

- (9) El viento nos hizo temblar de frío.
- (10) Carlos me hizo venir.

Cerbasi (1997: 156) parteix de la base que la causativitat sintàctica pot ser realitzada com una estructura bioracional o com una estructura mono-oracional:

En el caso de la estructura mono-oracional, se produce un predicado verbal complejo, o sea, un verbo doble, donde el primer verbo (el que expresa la acción del causador) se gramaticaliza, o sea, se auxiliariza, mientras que el segundo verbo permanece totalmente lexical. El verbo tiene una rejilla temática única, que coincide con la del verbo lexical.¹²

Això no obstant, Hernanz (1999: 2238), que analitza el funcionament dels infinitius amb subjecte en acusatiu del tipus *Hizo las campanas sonar* en castellà, manté que no és plausible assignar d'entrada al verb *hacer* un estatus semblant al dels auxiliars, en virtut de les importants diferències existents entre les perífrasis i les construccions del tipus *Hizo las campanas sonar*.

Segons Hamplová (1970), la construcció factitiva en castellà és una perífrasi verbal; altres autors, però, consideren que no ho és perquè el verb *hacer* no perd el sentit propi, i com es veu en comparar els següents exemples amb *fer* + infinitiu i l'auxiliar *poder*, no hi falten arguments contra la consideració de les construccions factitives com a perífrasis verbals:

(11) El barco navega.
El capitán hace navegar el barco.
*El barco hace navegar.

(12) El barco navega.
El capitán puede navegar el barco.
El barco puede navegar.

Les descripcions de *fer* a les gramàtiques catalanes són molt escasses: només trobem explicacions parcials dels usos de *fer* i algunes de les construccions en què apareix aquest verb. Si busquem *fer* a l'índex de la *Gramàtica de la llengua catalana* (Badia i Margarit 1995), per exemple, no hi trobem cap indicació de l'ús de *fer* en construccions causatives (o factitives, que sembla ser la forma més usual a les gramàtiques catalanes)¹³, si bé en l'apartat sobre l'infinitiu com a complement directe del verb sí hi és mencionat entre els casos en què no és possible la introducció de l'infinitiu mitjançant preposició “per raó del sentit factitiu del verb *fer*” (Badia i Margarit (1995: § 247.1, IV, 668)), un tret que també marca el comportament dels verbs modals (*poder*, *voler*, etc.):

(13) els feia estudiar les lliçons de memòria
*els feia d'estudiar les lliçons de memòria

El tractament de *fer* en aquesta gramàtica és exemplar de la gramaticografia catalana: les informacions sobre l'ús de *fer* + infinitiu es troben repartides per tota la gramàtica i només es troben si el lector ja sap on ha de cercar; és a dir, si, per exemple, ja sap que no és possible la introducció de l'infinitiu mitjançant la preposició *de* en els casos dels verbs que formin “amb

¹² Cf. Giacalone Ramat (2000) sobre la gramaticalització dels auxiliars o auxiliarització.

¹³ Segons Scurtu i Rădulescu (2001: 65) és el mateix parlar de *causatiu* que de *facultatiu*, i de fet la majoria dels autors diuen que *causatiu*, *factiu* i *factitiu* són sinònims, si bé també hi ha autors que apleguen l'ús de *factitiu* per denominar verbs transitius derivats d'adjectius (*agut* > *fer agut* = *aguditzar*) (cf. Fernández López (1999-2005: sv Faktitive Verben/Verbos factitivos)). Cerbasi (1997: 157) fins i tot parla de *causativitat factitiva*.

l'infinitiu dependent una perífrasi estereotipada” (Badia i Margarit (1995: § 247.1, V, 674)). *Fer*, a més, es menciona entre els verbs impersonals gramaticals, és a dir, emprat en la tercera persona del singular, com a impersonal (*fer fred, calor, temps*, etc.) (Badia i Margarit (1995: § 123.5, 301)) i entre els verbs irregulars etimològics: *fer* ha reduït, d'acord amb les lleis de fonètica històrica, la desinència de l'infinitiu a la consonant *-r*; només és atribuït a la segona conjugació per raons etimològiques, ja que el verb llatí *facere* era un verb de la tercera conjugació, que en principi ha coincidit amb la segona a constituir la segona conjugació catalana (Badia i Margarit (1995: § 123.5, 2, 301)).

No hi ha, però, cap apartat específic per a les construccions de *fer* + infinitiu o sobre els factitius. De vegades, en els textos de la gramàtica apareixen referències a altres capítols o apartats on hi ha algunes informacions aïllades sobre alguns aspectes de l'ús de *fer* en determinades construccions factitives, però mai no hi ha una descripció exhaustiva del comportament semàntic i sintàctic de les construccions o verbs factitius. A la *Gramàtica de la llengua catalana* de Badia i Margarit (1995), per exemple, els factitius són tractats en l'apartat sobre les *oracions reflexives*, en què menciona les “oracions reflexives en les quals el subjecte només realitza l'acció d'una manera interposada, per tal com el verb hi pot tenir valor factitiu (de ‘fer fer l'acció’)” (1995: § 123.3, I, 294). Així mateix, en l'apartat sobre les *oracions de verbs transitius* remarca (Badia i Margarit (1995: § 123.1, V, 288):

[...] l'existència dels verbs transitius emprats amb significació factitiva (quan el subjecte no és l'autor material de l'acció verbal, sinó que es limita a ordenar-la o encarregar-la) (*a*= factitiu; *b*: acció real):

- [8]*a* la junta d'obres del port va construir el nou dic
- [8]*b* la junta d'obres del port va fer construir...
- [9]*a* enguany em faig un vestit d'estiu
- [9]*b* enguany em faig fer...”

El valor factitiu, de ‘fer fer una cosa’, es limita aquí als casos en què l'acció és encarregada o ordenada, per persones o persones jurídiques, és a dir éssers animats amb voluntat. La determinació de la significació factitiva es fa de manera que el subjecte és, necessàriament, [+humà]. No s'hi consideren, doncs, els casos en què l'acció verbal és provocada pel subjecte sense ordenar o encarregar, i els casos en què simplement es causa que es realitzi la activitat expressada pel verb (cf. apartat 1, Gràcia *et al.* (2000)):

- (14) Va fer dormir el nen. (cantant una cançó de bressol perquè fos més ràpid)
- Va fer plorar el nen. (perquè és sàdic i li agrada veure plorar els nens)

També és possible que el subjecte causi, sense voluntat de fer-ho, que es realitzi l'activitat expressada pel verb:

- (15) Serà un fracàs el seu nou espectacle: fa dormir l'auditori amb les seves estúpides històries.
- Va fer plorar el nen. (no volia fer-ho, però havia de sortir de casa un moment)

El mateix problema es troba en textos sobre altres llengües romàniques, com ara l'espanyol. Com remarca Hernanz (1999: 2250-2251), i tal com va observar Treviño (1994: 56), frases com ara *Esta profesora se hace querer* (o *respetar*) equival, en rigor, a *Esta profesora hace que la gente la quiera* (o *respete*). Cap de les dues autores diferencia, però, entre una acció

controlada i orientada a l'acompliment d'un desig o objectiu, per un costat, i una acció que es realitza sense respondre a una voluntat i sense ser orientada a l'assoliment d'un determinat objectiu, per l'altre. Hi ha, per tant, dues possibilitats (o vies) d'interpretació:

- (16) a. La professora fa tot perquè l'estimin/respectin perquè vol ser estimada o respectada.
- b. La professora es comporta de tal manera que les persones no tenen altra opció que estimar-la/respectar-la, i pot ser que ella ni tan sols sigui conscient que el seu comportament fa que les persones sentin estima o consideració per ella.

Cerbasi (1997) representa les diferents possibilitats de causativitat en un model amb dos actants, A i B: A pot convèncer, induir o obligar B a fer una cosa, és a dir, A fa realitzar una acció a B, sent el procés controlat per A; però també és possible que A provoqui inintencionadament la realització d'una determinada acció per B en un procés del tipus causa-efecte sense que cap dels dos controli el procés (Cerbasi (1997: 157)). Adaptant el model de les construccions causatives de l'alemany de Nedjalkov (1976) a les llengües romàniques, Cerbasi (1997: 157) desglossa la causativitat factitiva en una causativitat imperativa (A mana a B fer una cosa) i una causativitat no imperativa (A provoca de manera no jussiva l'acció de B) remarcant el fet que la causativitat imperativa suposa un causador humà dotat d'intencionalitat. Cerbasi i Simone (2001: 456) distingeixen una escala de tres graus representant diferents graus de força de causativitat des de '+' (A ordena a B fer una cosa) sobre '±' (A fa que B faci una cosa) fins a '-' (A deixa a B fer una cosa). Hi ha, a més, possibles subcategories de la realització de la intenció (ordre, obligació, pacte...)¹⁴.

Cal afegir encara els casos de causació per un ésser no dotat d'intencionalitat o fins i tot una força no dotat de voluntat o intencionalitat, perquè a més dels casos considerats en el model, el subjecte també pot ser un subjecte [- humà], o sigui, [+ animat / - humà] o [- animat], és a dir, un subjecte sense voluntat pròpia o intencionalitat:

(17) El gos va fer caure el gerro.

(18) El vent va fer caure les pomes.
El vent va fer trencar els vidres.

De fet, en les definicions de la factitivitat, normalment es troba també l'acció causada per subjectes del tipus [- animat]. Cano Aguilar (1981: 220-221), per exemple, defineix el sentit factitiu com "el propio de aquellos verbos o expresiones complejas donde, gracias a la intervención de alguien o algo (el sujeto sintáctico), se provoca un estado, actividad, etc., en otro ser (el objeto directo)", és a dir, incloent-hi la intervenció d'un subjecte inanimat ("algo"). Curiosament, en parlar només d'un "estado, actividad, etc., en otro ser (el objeto directo)" (el subratllat és nostre), Cano Aguilar exclou la possibilitat que el objecte directe sigui [- animat].

¹⁴ Thielemann (1987: 21-23) elabora un model d'agent (*Agens-Modell*) en el que el participant causatiu és un ésser, generalment un ésser humà (HUM), equipat, a nivell denotatiu, amb *Willen* (voluntat); l'estatus denotatiu HUM no és suficient, per això el component virtual *willentlich* (amb voluntat) (VOL) ha d'actualitzar-se en el sentit de l'enunciat. Llavors es constata una relació d'agent entre el predicat i l'argument causatiu. El model té diverses subcategories, ja que la motivació/raó/causació (*Veranlassung*) pot ser a) una *Anordnung* (ordre), b) un *Zwang* (obligació (per la força, per coerció)) o c) *Übereinkunft* o *Abmachung* (acord, conveni, pacte...) entre dues persones.

A diferència del que passa amb les publicacions catalanes consultades, a les descripcions dels verbs factitius del castellà, per exemple, hi trobem una clara diferenciació de l'ambigüitat de les construccions amb *hacer* (i *dejar*) (Campos (1999: 1543-1544)):

Hacer puede significar «forzar» o bien puede significar «causar». Esta ambigüedad se ve más claramente en los ejemplos (74), donde la expresión *a la fuerza* es posible sólo en el ejemplo de (74a):

- (74) a. Patty hizo estudiar a Pablo (a la fuerza).
b. El perro hizo tropezar a Pablo (*a la fuerza).

Per altra banda, s'ha de recordar, en aquest context, que segons alguns autors, com Hernanz (1999: 2247), en els verbs amb una interpretació causativa inherent,

[...] la interpretación obtenida es equivalente a la que induce la presencia de *hacer*. En *El paro aumenta la crisis económica* interpretamos «hace aumentar», y en *El viento enloquece a la gente entendemos* «hace enloquecer».

És a dir que també en les construccions del tipus *El vent va trencar els vidres*, hi hauria un *fer* implícit: *El vent va [fer] trencar els vidres* (cf., en aquest context, els comentaris sobre els exemples 8a-c).

Hi ha encara una altra manera possible de descriure les construccions del tipus de *fer* + infinitiu. Com remarca Hernanz (1999), en castellà en construccions com (19a), l'infinitiu admet un subjecte en acusatiu. La peculiaritat bàsica dels infinitius amb subjecte en acusatiu resideix en que l'element que s'hi interpreta com a subjecte es realitza en forma d'un objecte sintàctic en acusatiu. La pronominalització de (19b) demostra que la part subratllada es correspon amb l'acusatiu, mentre que a la construcció de (19c), la substitució de l'infinitiu pel seu correlat flexionat permet recuperar un subjecte en nominatiu:

- (19) a. Este abono hace crecer *a las plantas*.
b. Este abono *las* hace crecer.
c. Este abono hace que *las plantas* crezcan.

Aquesta duplicitat, segons Hernanz (1999: 2236), “plantea notables problemas en lo que respecta a la caracterización tanto del infinitivo como de su sujeto”, i més encara si es recorda que si bé és possible la conversió de *Oigo las campanas sonar* en *Oigo las campanas*, el mateix no és vàlid per a la construcció amb el verb causatiu: *Este abono hace las plantas crecer* » **Este abono hace las plantas* (cf. Hernanz (1999: 2239)).

Traslladat al català, obtindríem la següent cadena:

- (20) a. Aquest adob fa créixer *les plantes*.
b. Aquest adob *les* fa créixer.
c. Aquest adob fa que *les plantes* creixin.

Des d'una comparació interromànica, és interessant de veure que el *fer* del català sembla trobar-se més a prop del *faire* francès o del *fare* italià que no pas del *hacer* espanyol.

El verb *fer* del català és relativament buit des del punt de vista semàntic, cosa que permet usar-ho en una sèrie de contextos en els quals les altres llengües iberoromàniques utilitzen verbs més especialitzats (Sinner (2004: 522)). Szigetvári (1994: 28) interpreta que té un camp semàntic “més ampli”, i no ha dubte que el *fer* català té usos molt més flexibles i més extensos que el *hacer* castellà, el *fazer* portuguès i el *facere* gallec, raó per la qual l'ús de *fer* és més freqüent que no pas el de les formes homòlogues de les altres llengües iberorromàniques (Sinner 2004: 522). Aquests usos fins i tot van canviar la freqüència de *hacer* en el castellà de Catalunya, en què *hacer* pot substituir, seguint el model català, verbs com ara *dar*, *tener*, *llegar*, *tomar*, *cometer*, etc. (Sinner (2004: 522-532); cf. Piera i Varela (1999)), cosa que va motivar que fins i tot es parlés de multiusos distorsionadors del verb *hacer* (Graset 1997: 4).

En italià, el verb *fare* és tan buit semànticament que fins i tot també s'usa fora de l'àmbit de la causativitat vertadera (és a dir, com a sinònim de *lasciare*, per representar un esdeveniment complex en el qual A simplement no impedeix a B de fer alguna cosa) i que l'ús de *fare* + infinitiu no necessàriament implica la presència d'un causador que faci alguna cosa (cf. Cerbasi 1997: 160, 169). Fins i tot, la desemantització de *fare* es tan avançada que el verb es considera una paraula *passé-partout* (Schweikard 1991: 32). Per la seva banda, el castellà conserva la possibilitat de l'estructura bi-oracional, és a dir, la construcció amb el causat entre els dos verbs:¹⁵

(21) it. Ho fatto scrivere una lettera a Paolo da Maria.

vs.

(22) esp. Juan hizo a Carlos besar a María.

A les gramàtiques catalanes no es troba explicat aquest problema, però sembla que en català no és usual posar el subjecte entre els dos verbs; el català es comportaria, llavors, com l'italià:

(23) ?/*El Joan va fer el Carles besar la Maria.
El Joan va fer que el Carles besés la Maria
El Joan va fer que el Carles fes un petó a la Maria.

I encara:

(24) *He fet el Pau escriure una carta per a la Maria.
He fet escriure una carta al Pau per a la Maria.
Li he fet escriure una carta per a la Maria.

Segons les anàlisis de Cerbasi i Simone (2001: 468), tant el verb italià *fare* com el verb francès *faire* semblen haver-se delexicalitzat en les construccions causatives i tenen un significat general que els permet cobrir tots els graus de causativitat de la mencionada escala de + (A ordena a B fer alguna cosa), sobre ± (A fa a B fer alguna cosa), fins a – (A deixa a B fer alguna cosa) (Cerbasi / Simone (2001: 456)). Les comparacions de *faire* (i *se faire*) en francès amb *hacer* (i *hacerse*) en castellà han demostrat una clara diferència entre castellà i francès; Sinner i Van Raemdonck (2005: 173) van remarcar la diferència entre el francès i l'espanyol en el nivell de gramaticalització de les oracions amb *fer* i infinitiu:

¹⁵ Exemples extrets de Cerbasi (1997: 163).

La grammaticalisation, et par corollaire la délexicalisation, de *faire* et *se faire* apparaît plus avancée en français qu'en espagnol. Le verbe *faire* y semble plus désémantisé et forme avec l'infinifit une structure plutôt monopartite.

El fet que es parli de *structure monopartite* afavoreix la idea de l'existència d'una unió molt estreta, que potser justificaria incloure aquestes estructures també en els diccionaris, on hauria de constar, pel cap baix, que *fer + infinitiu* significa *fer que algú realitzi l'acció que expressa el verb en infinitiu*. No obstant això, es discuteix la inclusió de les construccions de *fer + infinitiu*: Piera i Varela (1999: 4401), per exemple, diuen que en el cas de les construccions com ara *hacer servir* (fer servir),

no se trata ni de una sola palabra ni de una forma compleja fija (como *a trancas y barancas*), que son las clases de unidades que tenemos por más características de aquellas que un diccionario debe recoger: por señalar lo más evidente, en nuestro ejemplo [*hacer servir*] la forma verbal *hacer* se conjuga igual que cuando el verbo se usa por separado y, más en general, su construcción es en todo equiparable a las (demás) construcciones causativas del mismo tipo, como la de *Hay que hacer desaparecer estos documentos*.

La Real Academia Española dona algunes formes de *hacer + infinitiu* com a formes lexicalitzades que li mereixen una entrada al diccionari; un exemple seria *hacer ver* (*algo*) que s'hi explica com 'demostrarlo de manera que no quede duda' (RAE 2001: 1185).

És evident, doncs, que en comparació amb el *faire* del francès i el *fare* de l'italià, el català *fer* és força desemantitzat; *fer* conserva encara una forta significació de causativitat, no com en francès o en italià, però potser menys que l'*hacer* castellà. Aquest desequilibri semàntic entre castellà i català es fa notori pel fet que, com hem remarcat abans, els usos de *fer* en català exerceixen una remarcable influència sobre el castellà parlat a les regions catalanoparlants d'Espanya.

5. Conclusions

L'expressió de la causativitat en català és fa, preferentment, a través de la sintaxi. En el cas de la derivació, el prefix *a-* es troba en un procés de retrocés evident, propiciat per diversos factors que estan estretament interrelacionats. D'una banda, la improductivitat que té sobre bases verbals, lligada a la seva opacitat sintàctica i semàntica dels verbs prefixats i la relació que s'estableix amb els verbs primitius corresponents. De l'altra, el fet que un altre prefix coincideixi formalment i tingui un significat més transparent per als parlants, com és el cas del prefix *a-* negatiu (*normal – anormal*). Tot això fa que els verbs causatius derivats estiguin caient progressivament en desús, especialment pel que fa a l'ús espontani.

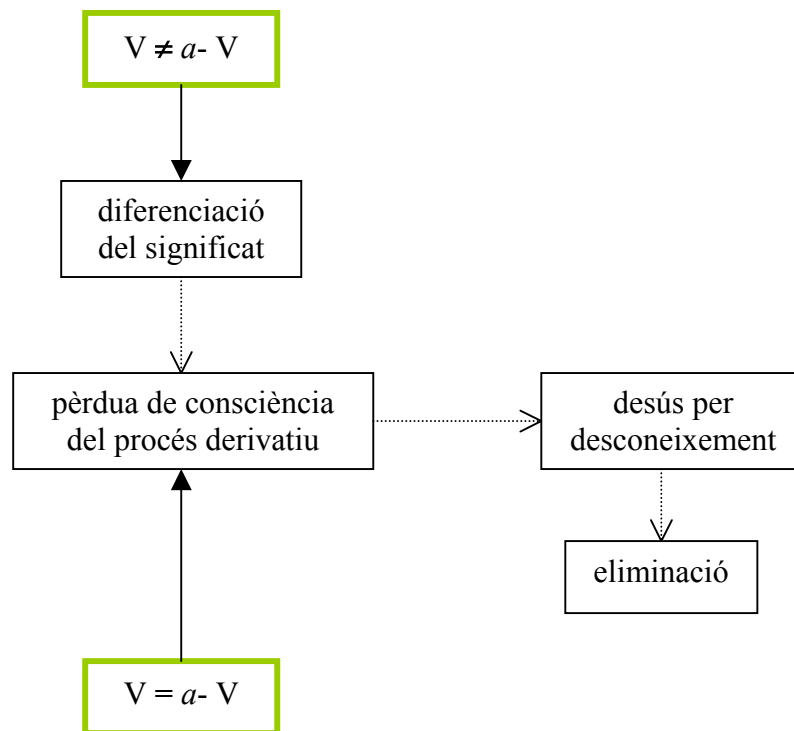
Sembla, doncs, que l'evolució dels verbs prefixats amb *a-* ha passat de la diferenciació sintàctica i semàntica a l'eliminació o desús d'una de les dues formes:

- a) Els dos verbs es diferencien sintàcticament i semànticament: *pujar* vs. *apujar*. Es produeix, per tant, una diferenciació del significat, que pot conduir (o ha conduït en alguns casos) a una pèrdua de consciència del procés derivatiu (i apareixen en construccions redundants com *fer apujar*) i que pot evolucionar cap al desús per desconeixement (i, en última instància, a l'eliminació), o bé en casos com *donar –*

adonar o *saltar* – *assaltar* la diferència entre tots dos verbs és tan gran que no s'estableix cap relació derivativa o semàntica (si bé etimològicament continuen sent dos verbs relacionats).

- b) Els dos verbs apareixen com a sinònims (*complir* – *acomplir*), fet que comporta la pèrdua de consciència de la derivació i que porta, a la llarga, a l'eliminació d'una de les dues formes. En el cas de *rossegar* – *arrossegar*, per exemple, el primer està en clara recessió d'ús, tal com es desprèn de l'observació de les dades: *rossegar* apareix amb 61 contextos al subcorpus literari, dels quals 22 són de poesia, i només 24 en el no literari; *arrossegar*, en canvi, té 1.899 aparicions en el subcorpus literari i 944 en el no literari.

Gràficament, aquest procés es pot representar de la manera següent:

En el cas dels verbs prefixats que tenen un significat diferent dels verbs sobre els quals s'han format, la diferenciació del significat els pot portar, tanmateix, a una pèrdua de consciència del procés derivatiu per part dels parlants. Aquesta pèrdua de consciència és molt més evident en els casos en què entre el verb prefixat i el verb de base no hi ha matisos de significació diferents. Aquesta situació pot provocar en els parlants que una de les dues formes caigui en desús per desconeixement, fet que, a la llarga, porta a l'eliminació.

En canvi, la construcció *fer* + infinitiu no presenta restriccions: es pot combinar amb verbs de tota mena (llevat, potser, del verb desinent *morir* que presenta restriccions semàntiques que no cal tractar aquí) i és totalment transparent pel que fa al seu significat. Les construccions amb *fer* + infinitiu no deixen de tenir un cert contingut de factivitat, de causació, si bé normalment es diu que *fer*, com a auxiliar, és un verb desemantitzat. Sembla, però, que aquesta desemantització és més forta en el cas dels denominats *verbs de suport* com a *fer por* (cf. Colominas 2001) que no pas en les construccions factitives.

Si els verbs amb el prefix *a-* tenen menys aplicabilitat que les construccions amb *fer* + infinitiu, és clar que, necessàriament, la realització d'aquestes construccions ha de ser més freqüent; és a dir: és més normal, més esperable i més forta, i n'afavoreix la seva freqüència, en detriment de les construccions alternatives, que perden importància per als parlants, que les usen cada cop menys fins arribar al punt que fins i tot no són capaços de desxifrar-ne la seva estructura.

En el futur, caldrà fer una estudi enfocat a les possibles limitacions dels usos de *fer* + infinitiu com a factitiu, determinant, per una part, si realment no hi ha limitacions en aquesta construcció, i, en cas que se'n trobin evidències, determinar en què consisteixen i com es distribueixen. Intuïtivament, creiem que és una construcció “multiús”, o sigui, que no hi ha verbs que no permetin de cap manera d'usar-se en construccions de *fer* + infinitiu: sembla que funcionen tots els casos en què el verb de l'acció verbal és un verb que pot ser “realitzat” per una persona, ésser o objecte, però caldria mirar també casos com a *fer morir* que potser per raons semàntiques no semblen gaire acceptables, com ara *?/*Va fer morir l'àvia* (cf. *Va deixar morir l'àvia*), tot i que el mateix verb pot aparèixer en aquesta construcció si s'utilitza en el sentit figurat: *La seva intervenció el va fer morir de vergonya*.

6. Referències bibliogràfiques

Alcaraz Varó, E.; M. A. Martínez Linares (1997). *Diccionario de lingüística moderna*. Barcelona: Ariel.

Alcoba, S. (1993). “Los parasintéticos: constituyente y estructura léxica”. Dins Varela, S., ed., *La formación de palabras*. Madrid: Taurus, p. 360-379.

Almela, R. (1999). *Procedimientos de formación de palabras en español*. Barcelona: Ariel.

Badia, A. M. (1962): *Gramática catalana*. Madrid: Gredos, 2 vol.

Badia i Margarit, A. M. (1995). *Gramàtica catalana. Descriptiva, normativa, diatòpica, diastràtica*. Barcelona: Proa.

Bernal, E. (2000). *Els sufixos verbalitzadors del català. Relacions semàntiques i diccionari*. Barcelona: Institut Universitari de Lingüística Aplicada – Universitat Pompeu Fabra.

Bernal, E. (en premsa). “La sociedad de la información en Cataluña: soluciones terminológicas espontáneas vs. propuestas planificadas”. Dins Sinner, C. i A. Wesch, ed., *El castellano en las tierras de habla catalana*. Frankfurt am Main – Madrid: Vervuert – Iberoamericana.

Cabré, M. T. (1988). “La prefixació en català”. Dins Stackzek, J. J., ed., *On Spanish, Portuguese and Catalan Linguistics*. Washington: Georgetown University Press, p. 47-63.

Cabré, M. T. (1994). *A l'entorn de la paraula*. València: Universitat de València, 2 vol.

Campos, H. (1999). “Transitividad e intransitividad”. Dins Bosque, I. i V. Demonte, dir., *Gramática descriptiva de la lengua española*. Madrid: Espasa Calpe, vol. 2, p. 1519-1574.

- Cano Aguilar, R. (1981). *Estructuras sintácticas transitivas en el español actual*. Madrid: Gredos.
- Cerbasi, D. (1997). “Las construcciones causativas del tipo *hacer* + infinitivo en español, portugués e italiano”. *Lingüística Española Actual* XIX/2, p. 155-171.
- Cerbasi, D., R. Simone (2001). “Types and diachronic evolution of Romance causative constructions”. *Romanische Forschungen* 113, p. 441-473.
- Colominas Ventura, C. (2001). *La representació semàntica de les construccions de suport des d'una perspectiva multilingual*. Bellaterra: Universitat Autònoma de Barcelona.
- Delbecque, N.; B. Lamiroy (1999). “La subordinación sustantiva: las subordinadas enunciativas en los complementos verbales”. Dins Bosque, I. i V. Demonte, dir., *Gramática descriptiva de la lengua española*. Madrid: Espasa Calpe, vol. 2, p. 1965-2081.
- Fabra, P. (1956). *Gramàtica catalana*. Barcelona: Teide.
- Fernández López, J. (1999-2005). *Lexikon der Linguistik und Nachbardisziplinen*. <http://culturitalia.uibk.ac.at/hispanoteca/Lexikon%20der%20Linguistik/Eingangsseite/Lexikon-Linguistik-Eingangsseite.htm>
- Giacalone Ramat, A. (2000). “On some grammaticalization patterns for auxiliaries”. Dins Smith, J. C. i D. Bentley, ed., *Historical linguistics 1995: selected papers from the 12th International Conference on Historical Linguistics, Manchester, August 1995*. Amsterdam: John Benjamins, p. 125-154.
- Gràcia, L.; Cabré, M. T.; Varela, S.; Azkarate, M. et al. (2000). *Configuración morfológica y estructura argumental: léxico y diccionario. Resultados del proyecto de investigación DGICYT, PB93-0546-C04*. [Vitoria:] Universidad del País Vasco.
- Graset, X. (1997). “Diccionario barcelonés-madrileño”. *Torsimany* 4, 3-4.
- Hamplová, S. (1970). *Algunos problemas de la voz perifrástica pasiva y las perífrasis factitivas en español*. Praga: Instituto de Lenguas y Literaturas de la Academia Checoslovaca de Ciencias.
- Hernanz, M. Ll. (1999). “El infinitivo”. Dins Bosque, I. / V. Demonte, dir., *Gramática descriptiva de la lengua española*. Madrid: Espasa Calpe, vol. 2, p. 2197-2356.
- Institut d'Estudis Catalans (2002). *Gramàtica de la llengua catalana* (en línia). Barcelona: Institut d'Estudis Catalans. Versió provisional. <http://www.iecat.net/institucio/seccions/Filologica/gramatica/default.asp>.
- López del Castillo, L. (2002). *Diccionari de formació de paraules*. Barcelona: Edicions 62.
- Marvà, J. (1968). *Curs superior de gramàtica catalana*. Barcelona: Barcino.
- Mascaró, J. (1986). *Morfologia*. Barcelona: Enciclopèdia Catalana.

- Nedjalkov, V. P. (1976). *Kausativkonstruktionen*. Trad. del rus per Vaclav Kuchler i Heinz Vater. Tübingen: Narr.
- Pena, J. (1999). “Partes de la morfología. Las unidades del análisis morfológico”. Dins Bosque, I. i V. Demonte, dir., *Gramática descriptiva de la lengua española*. Madrid: Gredos. vol. 3, p. 4305-4366.
- Piera, C.; Varela, S. (1999). “Relaciones entre morfología y sintaxis”. Dins Bosque, I. i V. Demonte, dir., *Gramática descriptiva de la lengua española*. Madrid: Gredos. vol. 3, p. 4367-4422.
- [RAE]. Real Academia Española (1973). *Esbozo de una nueva gramática de la lengua española*. Madrid: Espasa Calpe.
- Rull, X. (1998). *La conversió: aspectes teòrics i descripció*. Tarragona: Universitat Rovira i Virgili. Tesi de llicenciatura
- Scurtu, G.; A. Rădulescu (2001). “La structure factitive-causative *faire + inf.* du français et ses équivalents en roumain”. *Estudis Romànics XXIII*, p. 65-76.
- Schweikard, W. (1991). “Zur Charakterisierung des umgangssprachlichen Italienisch: der Typus ‘saperla lunga’, ‘cavarsela’ und verwandte Bildungen”. *Romanistisches Jahrbuch* 41, p. 31-51.
- Serrano-Dolader, D. (1995). *Las formaciones parasintéticas en español*. Madrid: Arco Libros.
- Sinner, C. (2004). *El castellano de Cataluña. Estudio empírico de aspectos léxicos, morfosintácticos y metalingüísticos*. Tübingen: Niemeyer.
- Sinner, C.; D. Van Raemdonck (2005). “« Faire » et « se faire », c’est toujours faire ? Le médio-factitif en espagnol et en français”. Dins Sinner, C. i G. Veldre ed., *Diathesen im Französischen / Les diathèses en français*. Frankfurt am Main et al.: Lang, p. 155-175.
- Szigetvári, M. (1994). *Catalanismos en el español actual (Katalán elemek a mai spanyol nyelvben)*. Budapest: Eötvös Loránd Tudományegyetem. Tesina accessible a <<http://www.carstensinner.de/castellano/>>.
- Thielemann, W. (1987). *Die französische kausative Diathese und ihre Entsprechungen im Deutschen: eine funktional-kommunikative Studie zum Sprachvergleich*. Berlin: Akademie der Wissenschaften der DDR / Zentralinstitut für Sprachwissenschaft.
- Treviño, E. (1994). *Las causativas del español con complemento infinitivo*. México: El Colegio de México.
- Varela, S. (1990). *Fundamentos de morfología*. Madrid: Síntesis.
- Varela, S. (2005). *Morfología léxica: la formación de palabras*. Madrid: Gredos.
- Varela, S.; Martín, J. (1999). “La prefijación”. Dins I. Bosque i V. Demonte, dir., *Gramática descriptiva de la lengua española*. Madrid: Gredos. vol. 3, p. 4993-5040.